

1. Obiekt

516/4 **MUR Z BRAMĄ PRZY KOŚCIELE O.O. BERNARDYNÓW
OB. O.O. JEZUITÓW**

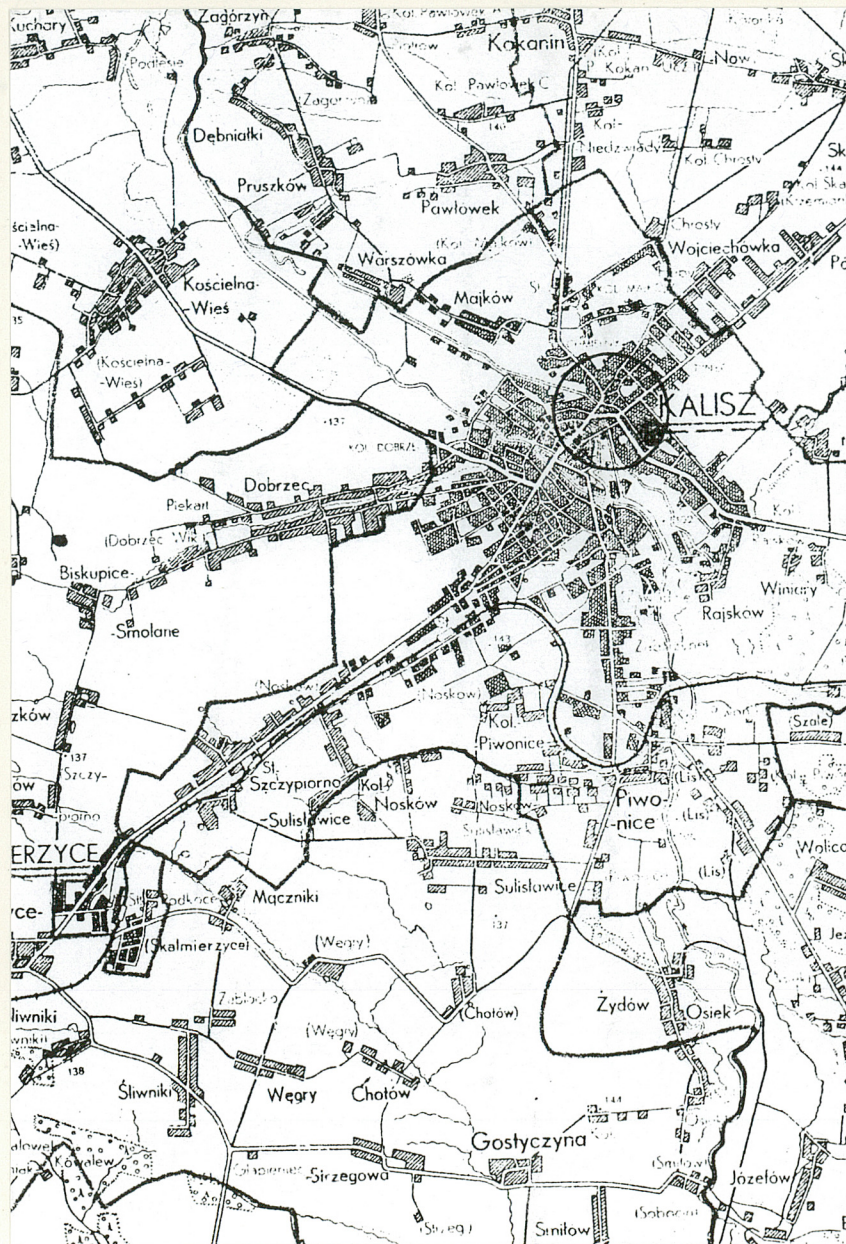
2. Czas powstania

1723 r.

3. Miejscowość

KALISZ

11. Zdjęcia, rzut, przekrój, sytuacja, orientacja

4. Adres

62-800 Kalisz. ul.
Stawiszyńska nr 1

nr hipoteczny .....

lub. ewid. gruntów .....

5. Przynależność administracyjna

województwo ..... wielkopolskie

gmina ..... Kalisz *POW. KALISZ*

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Calisia, Kalisia
Kalisch,

7. Przynależność administracyjna
przed 1 VI 1975

województwo ..... poznańskie

powiat ..... Kalisz

8. Właściciel i jego adres

Parafia Księża Jezuitów
p.w. Nawiedzenia NMP Kalisz
ul. Stawiszyńska nr 1

9. Użytkownik i jego adres

j.w.

10. Rejestr zabytków

Nr ..... *130/4* ..... data 10.07.1968 r. ....

brama skreślona → MKiDN z 20.02.2014

O.O. Bernardyni zostali sprowadzeni do Kalisza w 1465 roku przez prymasa J. Gruszczyńskiego. Pierwsze budowle klasztorne po 1489 roku zostały wzniesione z fundacji prymasa J. Gruszczyńskiego i współfinansowane także przez mieszczan kaliskich.

Obiekty drewniane, osłabiane przez wylewy sąsiedniej rzeki Bernardyni szybko uległy zniszczeniu.

W 1594 roku król Zygmunt III przywilejem z dnia 23 października, nadanym w Krakowie, zezwolił Bernardynom na pobudowanie nowego klasztoru i zabudowań przyklasztornych. Król nakazał również społeczności miasta Kalisza pomoc Bernardynom w budowie. W k. XVI wieku trwały prace przy zabudowaniach zespołu jezuickiego i ich fundator arcbp. Stanisław Karnkowski również współfinansował budowę kościoła Bernardynów. Budowa kościoła ukończona została dopiero w 1611 roku, klasztoru w 1632 roku. Dopiero w 1723 roku kościół i klasztor otoczono murem tworząc cmentarz przykościelny / tzw. później ogrójec. / W wysokim murze wykonano dwie bramy – prowadzącą do kruchty kościelnej / tzw. boczne wejście / oraz bramę bezpośrednio na cmentarz przed kościołem. W czasie I wojny światowej zabudowania wraz z murem zostały częściowo

Sytuacja. Klasztor O.O. Bernardynów ob. dam rekelekeyjny i seminarium jezuickie położony został na północny - wschód od właściwego miasta lokacyjnego, na dawnym przedmieściu tzw. Toruńskim, poza obrębem dawnych murów miejskich, zgodnie z dawną tradycją lokalizowania i budowania konwentów. Z jednej strony miały być w pewnym oddaleniu od stałych siedzib ludzkich, z drugiej strony oddalenie to nie mogło być duże, a bliskość traktu drogowego zapewniała większy przepływ ludności. Położony pierwotnie przy bramie wyjazdowej z miasta tzw. Bramie Toruńskiej i przy historycznym trakcie drogowym prowadzącym na północny - wschód do Kujaw.

Klasztor, wschodzący w skład zespołu składającego się z kościoła zajmującego jego południowo-wschodnią część, przyległego, tworzącego czworobok z wewnętrznym dziedzińcem od pn. klasztoru, dzwonnicy połączonej murem z poprzedzającą wejście do kościoła kruchtą, zajmuje ok. 2/3 całego obszaru zabudowy zespołu. Klasztor od strony wschodniej połączony został arkadowym przejściem z piętrem mieszkalnym z budynkiem wchodzącym w skład obecnych zabudowań jako samodzielne skrzydło wschodnie. Od strony północnej otacza zabudowania klasztorne obszerny sad i ogród z usytuowanymi na jego obrzeżach budynkami gospodarczymi i mieszkalnymi, ograniczony później wzniesionym /k.XIX w./ murem. Od strony południowo - zachodniej ogród oddzielony został od ulicy 3 - Maja wysokim murem ceglanym. W bocznej stronie muru furta prowadząca z ogrodu na dziedziniec przed kruchtą i wejściem do kościoła od strony zachodniej.

Klasztor obecnie usytuowany u zbiegu głównych szlaków komunikacyjnych Kalisza łączących się przy południowo-zachodnim narożu zabudowań - w kierunku zachodnim do Ostrowa i Poznania, w kierunku południowym do centrum miasta, a w kierunku północno-wschodnim to dawny historyczny szlak handlowy prowadzący na Kujawy, w kierunku wschodnim do Łodzi i Warszawy, gdzie od drogi oddziela go mur łączący dzwonnice z kruchtą, pierwotnie mający swą kontynuację w kierunku zachodnim / obecnie przebudowany/.

14. Kubatura 102,11 m ³	15. Powierzchnia użytkowa	16. Przeznaczenie pierwotne Sakralne – ogrodzenie	17. Użytkowanie obecne Sakralne - ogrodzenie
18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja (po 1945 r.) <p>W 1987-88 roku przeprowadzono remont kapitalny ogrodzenia na odcinku od dzwonnicy do kruchty. Wykonano naprawę i częściową wymianę tynków, malowanie / poprzedzone badaniami konserwatorskimi /.</p>		19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje) <ul style="list-style-type: none"> • stan zachowania fundamentów - zły, zawilgocenia,spękania • ścian - zasadnicza konstrukcja zadawalająca, • pokrycie ogrodzenia – szczelne, miejscami poprzerywane. 	
20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie			

21. Akta archiwalne i źródła ikonograficzne (rodzaj, numer i miejsce przechowywania)

23. Uwagi różne

24. Opracowanie karty ewidencyjnej

tekst ..... **Witold Bujakowski X 2000r.**
imię, nazwisko, data, podpis

plany, rysunki ..... **Patrycja Matusiak X 2000r.**
imię, nazwisko, data, podpis

zdjęcia fotogr. .... **Witold Bujakowski X 2000r.**
imię, nazwisko, data, podpis

miejsce przechowywania negatywów ..... **Archiwum autora.**

KARTA PO WYPEŁNIENIU PODLEGA OCHRONIE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW PRAWA AUTORSKIEGO

22. Bibliografia

Archiwum O.O.Bernardynów w Krakowie. Archiwum Conwentum Calissiensis. 2 poł.XVIII w. Dział W. 33 str. 284, 287, W - 43 str. 470. Dzieje Kalisza pr. zbiorowa pod red. Wł. Rusińskiego. Poznań 1977 r. Prace przedprojektowe - dom rekolekcyjny księży jezuitów. Inż. F. Wyrembelski. Inwestycje i remonty w klasztorze w latach 1970 - 1980. Ks. J. Butowski mpis.

25. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

26. Załączniki

Wkładki

1. Miejscowość. .... KALISZ	4. Obiekt (nazwa jak w karcie)	5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)
2. Gmina ..... Kalisz	Mur przykościelny z bramą przy	c.d. opisu i fotografie
3. Województwo .. wielkopolskie /d. kaliskie/...	Klasztorze O.O. Bernardynów.	

Zniszczone, odbudowane w latach 1919-1923 przez Jezuitów, którzy przejęli klasztor z kościołem w 1919 roku.

Przeprowadzono gruntowny remont muru przykościelnego.

W latach 60 – tych XX wieku brama zachodnia, prowadząca na cmentarz przykościelny została zlikwidowana, jak również wyburzono fragment ogrodzenia od bramy do kruchty kościoła do naroża ogrodzenia ogrodu jezuickiego. Po obrysie dawnego muru wzniesiono nowy niski murek z barierą metalową i otworzono ogródek. Mur zachowany został zaniżony poprzez znaczne podwyższenie terenu przy klasztornej.

Do dzisiaj obiekt pełni rolę muru wygradzającego teren przy kościele i dzwonnicy, zachowana została brama prowadząca do kruchty kościelnej przy kościele klasztornej O.O. Jezuitów.

Bryła – mur ogrodzeniowy prosty, od strony zewnętrznej z płytkimi wnękami, od południowej z wysuniętymi szkarpami, nakryty daszkiem dwuspadowym obejmującym również wysunięte szkarpy. Od strony wschodniej łączy się z dzwonnica, od strony zachodniej z wysoką bramą z fragmentem muru, w której wejście prowadzące do kruchty. Brama dwukondygnacyjna, wysunięta przed lico muru, wygierowana na osiach pilastrów.

Elewacje - południowa muru z regularnie rozmieszczonymi wnękami zamkniętymi prosto, zwieńczona profilem z wysuniętym daszkiem; północna o regularnie rozmieszczonych odpowiadających odstępom między wnękami szkarpach. Elewacja / południowa / bramy dwukondygnacyjna, w przyziemiu wejście flankowane zdwojonymi pilastrami o jońskich głowicach. Bazy pilastrów znajdują się obecnie poniżej poziomu posadowienia chodnika. Pilastry dźwigają szerokie, bogato profilowane belkowanie, nad którym druga kondygnacja bramy - wyłamana na osiach pilastrów i również dźwigająca znacznie wysunięty, wyłamany gzyms zwieńczony attyką o tym samym wykończeniu. Attyka, poza przedłużeniem pilastrów dzielona poziomo wydłużonymi płycinami, a na osiach i w narożach bramy - wazonami. Elewacje tynkowane na gładko, malowane w kolorze ciemnego ugru, detal architektoniczny, ciągniony / gzymsy, profile i odlewany – głowice / w kolorze białym przełamany ugiem. Materiał fotograficzny.

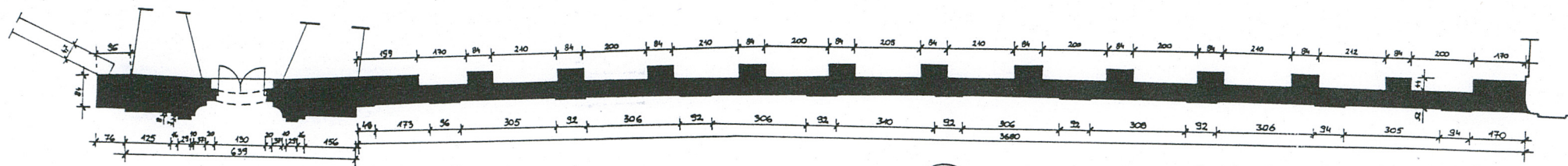
1. Elewacja południowa ogrodzenia z bramą, będącą jednocześnie wejściem do kruchty.

2. Fragment nieistniejącego ogrodzenia od strony północnej – przy bramie do kruchty.

Wkładkę założył: ..... **W. Bujakowski X.2000r.**
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: .....

MUR KOŚCIELNY Z BRAMĄ, PRZY KLASZTORZE O.O. BERNARDYNÓW
KALISZ - UL. STAWISZYŃSKA NR 1
h - 3,40 m

1. Miejscowość. .... KALISZ	4. Obiekt (nazwa jak w karcie)	5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)
2. Gmina ..... Kalisz	Mur przykościelny z bramą przy	c.d. opisu i fotografie
3. Województwo .. wielkopolskie /d. kaliskie/ ...	Klasztorze O.O. Bernardynów.	

2

MATERIAŁ I KONSTRUKCJA.

Fundamenty - murowane z cegły ceramicznej i kamienia polnego, łamanego, na zaprawie wapiennej, z zewnątrz posadowione poniżej obecnie istniejącej nawierzchni, od wewnątrz klasztoru częściowo odsłonięte, pozbawione tynku.

Ściany – i filary przyścienne murowane z cegły ceramicznej, pełnej, na zaprawie wapiennej, zewnątrz otynkowane, wewnątrz częściowo pozbawione tynku / istniejący wapienny/.

Otworki drzwiowe - jeden obecnie zachowany prowadzący z bramy do kruchty sklepiony łukiem pełnym, wypełniony drzwiami drewnianymi, dwuskrzydłowymi, konstrukcji ramowo – płycinowej, z opierzeniem zewnątrz deskami ułożonymi w jodelkę. Okucia i zamek oryginalne, zachowane .

Pokrycie – na całej szerokości muru łącznie z przyporami - dachówka ceramiczna, karpiówka, podwójnie i potrójnie w koronkę, kalenica kryta gąsiorami ceramicznymi. Na wysuniętych gzymsach bramy – również dachówka ceramiczna, karpiówka, w zwieńczeniu attyki - blacha ocynkowana.

Rzut – ogrodzenie, z obecnie zachowaną jedną bramą, będącą jednocześnie wejściem do kruchty / pierwotnie druga brama , nie zachowana, rozebrana po 1956 roku, prowadziła na dziedziniec przed kościołem/ - wydłużone w kierunku wschód – zachód , łączy dzwonnice usytuowaną we wschodnim narożu kompleksu klasztornego z bramą prowadzącą do kruchty przy kościele . Poza bramą niewielki odcinek ogrodzenia akcentujący pierwotny jego przebieg, po łuku w kierunku zachodnim. Ogrodzenie od strony południowej z płytkami wnekami, od strony północnej, wewnętrznej z szerokimi, wysuniętymi przed lico szkarpami.

Wkładkę założył: .....
W. Bujakowski X-2000 r.

Miejsce przechowywania negatywów: .....

3

4

5

6

1. Miejscowość .. KALISZ	4. Obiekt (nazwa jak w karcie)	5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)
2. Gmina	Mur przykościelny z bramą przy	c.d. opisu i fotografie
3. Województwo .. wielkopolskie /d: kaliskie/ ..	Klasztorze O.O. Bernardynów.	

4

8

9

Wkładkę założył: ..... **W. Bujakowski X. 2000 r.** .....
 (imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: .....

1. DZWONNICA
2. OGRODZENIE KOŚCIOŁA
3. OGRODZENIE W MIEJSCU PIERWOTNEGO
4. MIEJSCE DRUGIE, NIEISTNIEJĄCEJ BRAMY
5. KRUCHTA
6. KOŚCIÓŁ O.O. JEZUITÓW
7. KLASZTOR O.O. JEZUITÓW
8. OGRODZENIE OGRODU JEZUICKIEGO

1. DZWONNICA
2. OGRODZENIE KOŚCIOŁA
3. OGRODZENIE W MIEJSCU PIERWOTNEGO
4. MIEJSCE DRUGIE, NIEISTNIEJĄCEJ BRAMY
5. KRUCHTA
6. KOŚCIÓŁ O.O. JEZUITÓW
7. KLASZTOR O.O. JEZUITÓW
8. OGRODZENIE OGRODU JEZUICKIEGO

